

2021-12-16

Yttrande: Vaccinationsbevis på serveringsställen och i andra verksamheter

DIK är fackförbundet för alla som arbetar eller studerar inom kultur, kommunikation eller kreativ sektor. DIK är en del av Saco och organiserar cirka 20 000 medlemmar inom arbetsmarknadens alla sektorer.

Sammanfattning

DIK tillstyrker förslaget att regeringen ska kunna införa en möjlighet att använda vaccinationsbevis som en smittskyddsåtgärd i fler verksamheter än vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar, bland annat på platser för fritids- och kulturverksamhet.

DIK välkomnar att biblioteken pekats ut som särskilt samhällsviktiga och därmed undantas från åtgärden om vaccinationsbevis. Att begränsa tillgången till biblioteken skulle innebära att allmänhetens rätt till information inskränks. Utgångspunkten måste vara att biblioteken finns tillgängliga för alla – inte minst i ett krisläge som en pandemi då de kan fungera som en opartisk informationsnod och mötesplats.

Även museerna fyller en viktig demokratisk funktion och DIK anser därför det behöver finnas en flexibilitet så att verksamhet som kan bedrivas på ett smittsäkert sätt kan genomföras utan krav på vaccinationsbevis, som exempelvis utomhusmuseer och vissa verksamheter med stora lokaler. Kulturella upplevelser spelar stor roll för människors välbefinnande och därför bör smittoriskerna alltid vägas mot folkhälsan i bredare bemärkelse.

3.5 Platser för fritids- och kulturverksamhet

DIK tillstyrker förslaget att det ska införas en möjlighet att använda vaccinationsbevis på platser för fritids- och kulturverksamhet, samt att det ska vara upp till verksamhetsutövaren att bestämma om det ska göras för att på så sätt möjliggöra lättnader från andra restriktioner.

DIK välkomnar att kulturverksamheter får möjlighet att använda sig av vaccinationsbevis som en smittskyddsåtgärd i stället för att exempelvis begränsa besöksantalet eller öppettiderna, eller stänga verksamheten helt och hållet. Förslaget kan bidra till att fler kan ta del av kulturupplevelser och kunskapsinhämtning på ett smittsäkert sätt, samtidigt som verksamheterna inte drabbas lika hårt ekonomiskt och därmed kan undvika att behöva säga upp personal.

DIK vill samtidigt poängtera att begränsningar av kulturarrangemang och kulturverksamheter som exempelvis museer och konsthallar får långsiktiga konsekvenser – både för verksamheternas ekonomi och för de medborgare som inte har tillgång till dem. Som konstateras i promemorian är rätten till och behovet av kultur grundläggande i en demokrati vilket också är tydligt uttryckt i regeringsformen. Dessutom framgår det i museilagen att utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum ska vara tillgängliga för alla och att museerna har i uppdrag att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning – museerna har med andra ord en viktig demokratisk roll i samhället.

Även om krav på vaccinpass är en mindre ingripande åtgärd än att helt stänga ned museer så innebär även det en viss begränsning av allmänhetens tillgång. Det är därför viktigt att det finns en flexibilitet så att verksamhet som kan bedrivas på ett smittsäkert sätt ändå kan genomföras utan krav på vaccinationsbevis. Så länge avstånd kan hållas kan till exempel utomhus- och friluftsmuseer och vissa verksamheter med stora lokaler ha öppet också för de som inte har vaccinationsbevis, även under ett förvärrat smittläge. Kulturella upplevelser spelar stor roll för människors välbefinnande och därför bör smittorisken alltid vägas mot folkhälsan i bredare bemärkelse och hur den påverkas av att alla människor inte kan delta i kulturaktiviteter.

DIK vill också framhålla att kontroller av människors vaccinationsbevis kan medföra en ökad risk för att personal som utför dessa råkar ut för hotfulla situationer. Hotfulla och våldsamma situationer sker redan idag vid exempelvis museer, kulturhus, bibliotek och andra öppna kulturinstitutioner. Alla arbetsgivare är enligt Arbetsmiljölagen, Arbetsmiljöverkets föreskrift om våld och hot och Diskrimineringslagen skyldiga att utforma arbetsmiljön så att hot, våld och trakasserier förebyggs, utreds, åtgärdas och följs upp. Det är här avgörande att göra riskbedömningar och se till att den säkerhetsutrustning och de rutiner som behövs finns på plats.

3.6 Handelsplatser

DIK välkomnar att biblioteken är en av de verksamheter som i promemorian pekas ut som så samhällsviktig att tillgången till dem inte ska begränsas. DIK ställer sig också bakom förslaget att verksamhetsutövare inte ska få använda vaccinationsbevis på bibliotek, även om de ligger i en handelsplats som ett köpcentrum, ett varuhus eller en galleria.

Biblioteken har en mycket viktig samhällsbärande och demokratisk funktion. Bibliotekslagen säger att biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla och att biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Att begränsa tillgången till biblioteken innebär därmed att allmänhetens rätt till information inskränks.

Att begränsa viss biblioteksverksamhet kan vara en tillfällig åtgärd för att minska smitta, men får aldrig bli en långsiktig lösning. En del biblioteksverksamhet kan visserligen bedrivas digitalt, men eftersom alla inte har möjlighet att ta del av verksamheten digitalt måste det också finnas viss fysisk biblioteksverksamhet i alla kommuner. Därför anser DIK att biblioteken ska vara undantagna åtgärden om vaccinationsbevis och att utgångspunkten ska vara att biblioteken är tillgängliga –

inte minst i ett krisläge som en pandemi. Många människor är beroende av biblioteket och förutom rätten till information kan en levande verksamhet bidra till både välmående och normalitet i en tuff situation. Däremot bör biblioteken liksom andra verksamheter kunna använda sig av vaccinationsbevis vid allmänna sammankomster, som exempelvis författarträffar och liknande.

DIK vill dock framhålla att det är viktigt att arbetsgivare vidtar de smittskyddsåtgärder som krävs för att de som arbetar på bibliotek och i andra kulturverksamheter ska känna sig trygga. Det ska finnas tydliga rutiner och skyddsanordningar som exempelvis plexiglas och avspärrningsband för att säkerställa avståndet. Alla anställda som vill använda munskydd eller visir ska få göra det och sådan skyddsutrustning som enligt beslut ska användas i verksamheten ska tillhandahållas av arbetsgivaren. I riskbedömningar och beslut om åtgärder ska arbetsgivaren alltid ta hänsyn till synpunkter från skyddsombud och andra anställda.

DIK:s undersökningar har visat att biblioteken runt om i landet har agerat på olika sätt under pandemin¹. Det har påverkat både personalens arbetsmiljö och gjort att allmänhetens tillgång till biblioteken inte varit jämlik. För att skapa tydlighet och trygghet anser DIK att gemensamma nationella handlingsplaner behöver tas fram. Planerna ska tydliggöra vilken service biblioteken ska erbjuda under en större samhällskris, men också vilket uppdrag de ska ha. Folkbiblioteken är en naturlig mötespunkt i tider av kris. De finns i alla kommuner, är opartiska och är dessutom utrustade med bibliotekarier utbildade i medie- och informationskunnighet. Biblioteken har en unik möjlighet att nå breda grupper i samhället och kan i händelser av kris kunna fungera som en trovärdig informationsnod och mötesplats. Biblioteken, och framför allt skolbiblioteken, kan också rusta medborgarna med kunskap i källkritik och informationssökning för att vi som samhälle ska bli mindre mottagligt för desinformation. För att ta vara på denna kunskap anser DIK att biblioteken bör inkluderas i totalförsvaret. Att folkbiblioteken klassas som samhällsviktig verksamhet och får en central roll i kommuners och regioners krisledningsarbete är en naturlig förlängning av det demokratiska uppdrag de redan har. Eventuella uppdrag i kristider eller kopplat till totalförsvaret måste dock följas av resurser, och det är avgörande att ett sådant uppdrag aldrig krockar med principen om armlängds avstånd – biblioteken ska fortfarande självständigt styra över innehållet i verksamheten.

Anna Troberg
Förbundsordförande, DIK

Johanna Alm Dahlin
Utredare, DIK

¹ DIK, [Bibliotek i kristid](#), 2021